

OPONENTNÍ POSUDEK na dizertační práci Mgr. Markéty Žáčkové HISTORIE A ČINNOST URBANISTICKÉHO PRACOVIŠTĚ VÝZKUMNÉHO ÚSTAVU VÝSTAVBY ARCHITEKTURY V BRNĚ

Autorka - **Mgr. Markéta Žáčková**

Vedoucí práce – **prof. Ing. arch. Jan Koutný, CSc.**

Vysoké učení technické v Brně, Fakulta architektury

Poříčí 5, 639 00 Brno

Architektura a urbanizmus p3501

Urbanizmus 3501V009

Práci posuzuji podle kritérií Zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a Studijního a zkušebního řádu Vysokého učení technického v Brně.

Po prostudování oponentní práce předkládám toto stanovisko:

1. Aktuálnost tématu. S prací Markéty Žáčkové na téma Výzkumného ústavu výstavby architektury v Brně jsem se seznámil při spolupráci na výstavě pro 14. Mezinárodní výstavu architektury na Benátském Bienále 2014. Jako kurátor výstavy „Lifting the Curtain. Central European Architectural Networks“ jsem oslovil autorku, aby na ní představila svůj výzkum jako jeden z více než 50 příspěvků ze střední Evropy. Společné diskuse na téma VÚVA mě ujistily, že se jedná o práci, která v českém prostředí doposud chybí, a proto jsme spolu s kolegy kurátory tuto práci začlenili do obrazu středoevropské architektonické profese. Autorka ve své práci provedla první ucelenou analýzu transformace architektonické praxe po roce 1948 na projekční ústavu a výzkumná pracoviště. Analýza porevolučních let doposud nebyla v českém architektonickém diskursu provedena jako sběr událostí, ale vždy se jednalo o značně ideologizované práce autorů, kteří se uvedenému období věnovali. V této předložené práci velice oceňuji fakt, že autorka vydržela až do poslední kapitoly neideologizovaně mluvit o architektonickém výzkumu v době socialismu a považuji tedy nejen téma práce, ale i přístup k němu za velice aktuální.

2. Zvolená metoda zpracování. Autorka se věnuje vzniku jednotlivých organizací a podává ucelený obraz transformace soukromého na socialistický způsob práce. (Tento obraz transformace po roce 1948 ovšem není následován tak podrobným průzkumem transformace po roce 1989, což by bylo velice zajímavé pro vytvoření celkového obrazu architektonické destrukce v období socialistického režimu a znovuobjevování profese pro roce 1989.) Bez jakýchkoliv ideologických soudů popisuje a datuje jednotlivé fáze v rozvoji VÚVA. Tuto stránku práce považuji za velice zajímavý přístup k historiografické práci, jelikož čtenáři podsouvá objektivnost, poněvadž se zdržuje osobních komentářů. Veškeré komentáře, které jsou v práci použity, zaznívají „z úst“ aktérů, dobových svědků nebo jiných historiků architektury. Ovšem už samotný výběr těchto komentářů je autorským dílem a silným autorským názorem na problematiku socialistického architektonického výzkumu. Práce operující s daty a archiváliemi vystihuje marginalizaci architektonické profese po únorové revoluci v roce 1948 a poukazuje na periferizaci architektury v období zprůměrnování stavebních procesů.

3. Splnění stanovených cílů. Vzhledem k množství vytyčených cílů (popsaných v kapitole 1.3. Cíle a výzkumné otázky a v Zadání dizertační práce) není s podivem, že některé z nich nejsou postihnuty vyčerpávajícím způsobem. Soustředěné zhodnocení historie a geneze na pozadí permanentní reorganizace, disproporce mezi základním a aplikovaným výzkumem a soudobé role klíčových osobností spojených s výzkumným ústavem jsou ovšem – plně v souladu se stanovenými cíli – nosnou kostrou této práce.

4. Původní výsledky řešení vědeckého problému. Autorka podrobně rozebírá strukturu VÚVA a jednotlivé odborné skupiny a jejich pole působnosti, která poukazují na bohatou činnost a řadu výzkumných a praktických dokumentů a výsledků. Jako jeden z nejdůležitějších výsledků, které vznikly na ústavu, autorka uvádí „Zásady a pravidla územního plánování“ z roku 1979. Kromě tohoto dokumentu VÚVA produkovala řadu publikací, které byly distribuovány „projekčním složkám“, a autorka dokumentuje tuto produktivitu. Bylo by ovšem zajímavé prozkoumat skutečný dopad těchto dokumentů na praxi. Autorka tvrdí, že ústav umožňoval svým členům cestování do

zahraničí a hned v následující kapitole uvádí, že ústav byl i jakýmsi „krycím“ pracovištěm pro architekty, kteří nechtěli do projekčních ústavů. V tomto kontextu poukazuje na působení Jiřího Musila, či jiných vědců. Ačkoliv se cítím poněkud ochuzen o ideologický rozbor jejich práce, autorce nejde o kádrování zaměstnanců, ale o VÚVA jako celek. Dokazuje to na rozdělení činností ústavu na fáze dle svědectví. Zejména je zajímavé tzv. Holandské období, kde se socialistický ústav inspiruje a do norem a metod aplikuje západoevropskou zkušenost. Toto dobře ilustruje činnost VÚVA a vyvrací absolutní ideologizaci činnosti. Velmi brzy - v šedesátých letech - se ústav věnuje životnímu prostředí. I v období normalizace se otázkám životního prostředí věnoval, aby plnil závazek ČSFR vůči Evropské hospodářské komisi OSN. Autorka poukazuje na propojenost ústavu s organizacemi podobného rázu na východě, ale i s profesními sdruženími na západě. Poslední fáze a zrušení jsou ovšem popsány se silným názorem autorky a s pocitem, že by nástupnická organizace ÚÚR (Ústav Územního Rozvoje) měla dostat větší prostor; ovšem tato organizace, stejně jako uvedená Nadace ABF, se dnes není schopna orientovat v urbanizmu ani na evropské, natož na světové úrovni.

5. Význam práce pro další rozvoj vědního oboru a praxi. Dnes v České republice postrádáme organizaci, která by byla schopna pochopit úkoly dnešního urbanizmu, aniž by byla ideologizovaná (ideologizovaná ve smyslu, že řeší problémy minulosti, buď té předlistopadové, nebo polistopadové). Postrádáme organizaci, která je schopná uchopit urbanizmus, či město současnosti. V tomto duchu tedy s autorkou nesouhlasím a je to pro delší diskusi, do které promítám své zkušenosti urbanisty. Jsem velice rád za doporučení, aby se doposud nezpracovaný archivní materiál odborného zpracování dočkal. V tomto duchu vidím práci Markéty Žáčkové jako pionýrskou a velice důležitou.

6. Formální úprava disertační práce. Po stránce formální je práce přehledná, dělení jednotlivých celků je logické a snadno pochopitelné. Zejména oceňuji podrobný poznámkový aparát, který dalece přesahuje svou odkazovou funkci a dále rozvádí a obohacuje části ústředního textu.

7. Stanovisko a doporučení. Odvaha, kterou Markéta Žáčková prokázala zpracováváním tohoto tématu, a výdrž, se kterou se nedopouštěla ideologických a politických soudů, jsou spolu s archivním průzkumem velice důležité pro další výzkum de-ideologizované historie socialistické doby. Aby došlo k obdobnému zpracování archivních materiálů historiky, je nezbytně nutné, aby se materiál nedržel jako majetek Nadace ABF, ale aby byl postoupen institucím, které ze zákona mají archivační či muzejní činnost v popisu svého působení, nejlépe Národní technické muzeum.

S ohledem na hodnocení a závěry uvedené výše, doporučuji práci Markéty Žáčkové k obhajobě.

V Benátkách 5. 10. 2014

Ing. arch. Igor Kovačević, Ph.D.